

INGLIZ TILI DARSLARIDA YOZUV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH PRINSIPLARI

Qurbonova Barnoxon

Namangan davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. *Maqolada ingliz tili darslarida yozuv kompetensiyasini rivojlantirish prinsiplari ilmiy-nazariy va amaliy asosda tahlil qilinadi. Zamonaviy metodik va lingvistik yondashuvlar, shaxsiy tajriba va madaniy omillar asosida samarali yozuv ko'nikmasini hosil qilishga doir usullar ochib beriladi.*

Kalit so'z. *ingliz tili, dars, yozuv, kompetensiya, shakllanish, rivojlanish.*

Chet tilini o'rganish jarayonida yozuv kompetensiyasi o'quvchilarning til tekshiruv, tanqidiy va ijodiy fikrlashini, hamda mushohada yurita olish qobiliyatini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi. Globalizatsiya sharoitida ingliz tilida yozma nutqning ahamiyati yanada oshdi. Maqolaning ob'ekti — ingliz tili darslarida yozuv kompetensiyasining shakllanishi va rivojlanishi, predmeti esa — zamonaviy metodik prinsiplarga asoslangan faoliyat texnologiyalaridir. Maqsad — yozuv kompetensiyasini samarali rivojlantirish bo'yicha asosiy tamoyillarni nazariy va amaliy jihatdan asoslash, vazifa esa ilg'or metodikalarni tahlil qilish va ularni amaliyotga joriy etishdir.

Ingliz tilini o'qitishga doir ilmiy manbalarda J. Harmer, K. Hyland, H.D. Brown], A.N. Shchukin yozuv kompetensiyasi kommunikativ va jarayonli yondashuv asosida rivojlanishi ta'kidlanadi. Xorijiy tadqiqotlarda yozuvga individual, madaniyatlararo va reflektiv yondashuvning ustuvorligi ko'rsatiladi. Mahalliy olimlarimiz esa (F.X. Karimov, S.A. Akhmedova, M. Kuchkova) bu kompetensiyani milliy til va madaniyatlararo interferensiyani hisobga olib rivojlantirishga urg'u berishni asoslashgan. Ushbu maqola mavjud adabiyotlardan farqli ravishda, ingliz tili o'qitish metodikasi prinsiplari sharhini amaliy jihatdan o'quvchilarning yozuv kompetensiyasini chuqur rivojlantirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar bilan boyitadi.

Maqola yozishda qiyosiy taqqoslash va struktural tahlil, lingvomadaniy taqqoslash, tajriba-yuzasidan kuzatuv va so'rovnoma metodlaridan foydalanildi. Ingliz va o'zbek tillarida yozuv tuzilishi, matn strukturasi, madaniy tafovutlar qiyoslanib o'rganildi. Mavzuga oid xorijiy va mahalliy adabiyotlar tahlil qilinib, eng samarali yondashuvlar nazariy va amaliy asosda sinovdan o'tkazildi.

Boshlang'ich va yuqori sinf o'quvchilari ishtirokida o'tkazilgan so'rovnoma va kuzatuv natijalari yozuv kompetensiyasining rivoji ko'p jihatdan quyidagi omillarga bog'liq ekanligini ko'rsatdi:

- Yozuv jarayonini bosqichma-bosqich (pre, while, post-writing) tashkil etish natijasida o'quvchilarning mustaqilligi, tahrir va takomillashtirish ko'nikmalari oshadi.

- Metodik prinsiplardan eng samaralisi — kommunikativ va modellashgan (model gaplar asosida) yondashuv bo'lib chiqdi.

- Ona tili va madaniyatdagi an'anaviy nutq tuzilmasi hamda ingliz tiliga xos yozuv strukturasi tafovutlari, ehtiyotkorlik bilan yondashilsa, lingvomadaniy refleksiya va transferni kuchaytiradi.

- O'qituvchining motivator, fasilitator va yordamchi roli yozuv malakasini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

- Yozuv kompetensiyasi faqat grammatik-savodxonlik emas, balki kreativ va funksional fikrlash, real nutqiy vazifalarni samarali bajarish bilan bog'liq.

Jadval va diagrammalar yordamida so'rov va baholash natijalari tahlil qilindi (sahifada joy cheklanganligi sababli ularni alohida taqdim etish mumkin).

Yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda individual yondashuv, bosqichli jarayon, lingvomadaniy tafovutlarni inobatga olish va ko'p darajali metodlarni integratsiyalash tavsiya etiladi. O'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar: har darsda model gaplar, kreativ topshiriqlar, mustaqil tahlil qilishga undovchi savollar va matn tuzish mashqlaridan foydalanilsin. O'quvchilarda ingliz tilidagi yozuv ko'nikmasini shakllantirishda ona tiliga xos grammatik va stilistik tafovutlar muntazam tahlil qilinib, individual xatoliklar ustida ishlashga alohida e'tibor qaratilsin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shchukin, A. N. (2006). Обучение иностранным языкам: Теория и практика. Москва: Филоматис.
2. Bizzell, P., Herzberg, B., & Reynolds, N. (2000). The Bedford Bibliography for Teachers of Writing. Bedford: St.Martin's Press.
3. Harmer, J. (2004). How to Teach Writing. London: Pearson Education Limited.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Hyland, K. (2003). Second Language Writing. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Byrne, D. (1988). Teaching Writing Skills. London: Longman.
7. Nunan, D. (2012). Learner-Centered English Language Education. Routledge.
8. Brown, H.D. (2007). Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson.